

CZU: 343.05:341.222:343(1-87)(094.5)

[https://doi.org/10.59295/sum8\(178\)2024_11](https://doi.org/10.59295/sum8(178)2024_11)

APLICAREA LEGII PENALE ÎN SPAȚIU ÎN DREPTUL PENAL COMPARAT: CONSTATĂRI DE LEGE LATA (PARTEA II)

Mariana GRAMA,*Universitatea de Stat din Moldova*

În cadrul acestui articol au fost analizate prevederile legilor penale din mai multe state străine fiind observate și scoase în evidență diferențele și similitudinile în abordarea legislativă a instituției vizate, în scopul identificării principiilor comune de aplicare a legii penale în spațiu și trasării celor mai reușite modele de asigurare juridico-penală a aplicării legii penale în spațiu.

Întru obținerea scopului propus spre realizare am concretizat regulile de aplicare a fundamentelor geografice și de naționalitate (cetățenie) atât a făptuitorului (principiul personalității active), cât și a victimei (principiul personalității pasive) în diferite state; am caracterizat conținutul și particularitățile principiilor aplicării legii penale în spațiu; am sintetizat soluțiile legislative reușite în sistematizarea normelor juridico-penale în domeniul aplicării legii penale în spațiu.

Articolul dat reprezintă partea a doua a cercetării cu aceeași denumire conținută în numărul anterior al revistei și cuprinde examinarea detaliată a codurilor penale din unele state din Europa selectate aleatoriu.

Cuvinte-cheie: *aplicarea legii penale în spațiu, teritoriu, principiul teritorialității, principiul personalității active, principiul personalității pasive, principiul realității, principiul universalității, drept penal comparat, legea penală străină.*

THE APPLICATION OF CRIMINAL LAW IN SPACE IN COMPARATIVE CRIMINAL LAW: FINDINGS OF THE LAW (PART II)

Within this article, the Criminal law provisions of several foreign states were analyzed, being observed and highlighting the differences and similarities in the legislative approach of the concerned institution, in order to identify the common principles of criminal law enforcement in space and to trace the most successful models of legal-penal enforcement of the Criminal law in space.

In order to achieve the proposed goal, we concretized the rules for applying the geographical foundations and nationality (citizenship) of both the perpetrator (principle of active personality) and of the victim (principle of passive personality) in different states; we characterized the content and particularities of the principles of the application of the Criminal law in space; we synthesized the successful legislative solutions in the systematization of legal-penal norms in the field of the application of Criminal law in space.

The given article represents the second part of the research of the same name contained in the previous issue of the magazine and includes the detailed examination of the criminal codes of some states in Europe.

Keywords: *application of criminal law in space, territory, the principle of territoriality, the principle of active personality, the principle of passive personality, reality principle, the principle of universality, comparative criminal law, foreign criminal law.*

Rezultate obținute și discuții

Cehia

În Codul penal al Republicii Cehe din 2009 observăm că normele juridico-penale în materia aplicării legii penale sunt plasate în cadrul unui capitol separat, numit „Aplicarea legii penale în spațiu” care cuprinde unsprezece secțiuni, unele dintre care le vom analiza *infra* [1, p. 628-630].

Principiul teritorialității este expres prevăzut în secțiunea 4 din Capitolul 3 din Codul penal al Republicii Cehe. Astfel, „*natura penală a faptei săvârșite pe teritoriul Republicii Cehe se judecă în conformitate cu legea Republicii Cehe*”.

O infracțiune este considerată săvârșită pe teritoriul Republicii Cehe în următoarele cazuri: dacă infractorul a săvârșit fapta, în întregime sau în parte, pe acest teritoriu, chiar dacă încălcarea sau punerea în pericol a unui interes protejat de legea penală a avut loc sau ar trebui să aibă loc, fie în întregime, fie parțial în străinătate, sau dacă infractorul a încălcat sau a pus în pericol un interes protejat de legea penală sau dacă o astfel de urmare prejudiciabilă trebuia să aibă loc, chiar și parțial, pe acest teritoriu, desi fapta a fost comisă în străinătate .

Fapta infracțională se consideră săvârșită în participație pe teritoriul Republicii Cehe în următoarele cazuri: dacă fapta infractorului a fost săvârșită pe teritoriul Statului; sau dacă complicele faptei săvârșite în străinătate a acționat parțial pe teritoriul Republicii Cehe. Dacă complicele a acționat pe teritoriul Republicii Cehe, pentru participarea sa se aplică legea cehă, indiferent dacă fapta infractorului este considerată infracțiune sau nu în străinătate.

În secțiunea 5 este prevăzut „Principiul inmatriculării (înregistrării)” în care în mod special este subliniată competența statului de a determina caracterul penal al faptei comise în caz de exterritorialitate. Așadar, în conformitate cu prevederile normei menționate *„natura penală a unei fapte comise în afara teritoriului Republicii Cehe, la bordul unei nave, aeronave sau unui alt mijloc de transport aerian, sub pavilion ceh sau care este înregistrată în Republica Cehă, se judecă în conformitate cu legea Republicii Cehe”* [1, p. 628]. În conformitate cu prevederile din secțiunea 9 din Codul penal al Republicii Cehe *„natura penală a unei fapte se apreciază conform legii Republicii Cehe în cazul în care este astfel prevăzut prin tratate internaționale incorporate în sistemul de drept ”* [1, p. 630].

Conform principiului personalității (secțiunea 6) din legea penală a Republicii Cehe **în judecarea naturii penale a unei fapte săvârșite în străinătate de un cetățean al Republicii Cehe sau de un apatrid căruia i s-a acordat drept de ședere permanentă pe teritoriul Republicii Cehe se aplică legea Republicii Cehe.**

Principiul protecției și principiul universalității sunt proclamate în secțiunea 7 din Codul penal al Republicii Cehe (mai departe – CP RC – n.a.). Legiuitorul operând cu termenul *„principiul protecției”* are în vedere *„principiul protecției universale”* sau *„principiul universalității”*, respectiv, le putem trata având un sens semantic identic.

În conformitate cu cele stipulate în alin.(1) secțiunea 7 din Capitolul 3 CP RC, legea Republicii Cehe se aplică infracțiunilor de tortură și alte tratamente degradante și inumane, falsificare și contrafacere a banilor, fabricare și deținere de echipament pentru contrafacere, fabricare neautorizată de bani, subversiunea Republicii, atac terorist, sabotaj, spionaj, violență împotriva autorității publice, violență împotriva unui funcționar public, falsificare și modificare a documentelor publice, participare la un grup infracțional organizat, genocid, atac împotriva umanității, infracțiuni de apartheid și discriminarea grupurilor de oameni, pregătirea războiului ofensiv, utilizarea mijloacelor și metodelor de luptă interzise, cruzimea de război, persecuția populației, abuz de simboluri recunoscute internațional și de stat, abuz de steag și armistițiu, vătămarea unui conciliator, chiar și atunci când o astfel de infracțiune a fost săvârșită în străinătate de un cetățean străin sau de o persoană fără cetățenie, căreia nu i s-a acordat drept de ședere permanentă pe teritoriul Republicii Cehe.

Legea Republicii Cehe se aplică și faptelor săvârșite în străinătate împotriva unui cetățean ceh sau a unei persoane fără cetățenie, căreia i s-a acordat drept de ședere permanentă pe teritoriul Republicii Cehe, dacă fapta este recunoscută ca una penală în locul săvârșirii acesteia, sau dacă locul săvârșirii acesteia nu este supus niciunei jurisdicții.

Secțiunea 8 din Capitolul 3 CP RC prevede *principiul subsidiar al universalității*. În conformitate cu acest principiu, legea Republicii Cehe se aplică pentru stabilirea naturii penale a faptei săvârșite în străinătate de un cetățean străin sau de o persoană fără cetățenie, căreia nu i s-a acordat drept de ședere permanentă pe teritoriul Republicii Cehe, dacă fapta este prevăzută ca infracțiune și de legea țării unde a fost săvârșită și dacă făptuitorul a fost reținut pe teritoriul Republicii Cehe și nu a fost extrădat sau transferat într-un alt stat sau către o altă autoritate împuternicită să desfășoare urmărirea penală.

Legea Republicii Cehe se aplică și pentru stabilirea naturii penale a unei fapte săvârșite în străinătate de un cetățean străin sau de o persoană fără cetățenie căreia nu i-a fost acordat drept de ședere permanentă pe

teritoriul Republicii Cehe, atunci când fapta infracțională a fost săvârșită în favoarea unei persoane juridice cu sediul social sau o filială înregistrată pe teritoriul Republicii Cehe sau în favoarea unei persoane fizice autorizate avându-și sediul social sau locul desfășurării activității pe teritoriul Republicii Cehe. Cu toate acestea, infractorului nu i se poate aplica o pedeapsă mai severă decât pedeapsa prevăzută de legea statului pe teritoriul caruia a fost săvârșită infracțiunea.

Slovenia

Aplicarea legii penale în spațiu în Republica Slovenia este prevăzută expres de Capitolul 2 Secțiunea 3 (Aplicarea teritorială) a Codului penal din 2008 și cuprinde patru articole (art. 10-13) [2, p. 232-233]. În cadrul legii penale sunt reglementate următoarele principii:

- *Principiul teritorialității* – Aplicarea Codului Penal al Republicii Slovenia oricărei persoane care săvârșește o infracțiune pe teritoriul său (art. 10);
- *Principiul universalității* – Aplicarea Codului Penal al Republicii Slovenia pentru infracțiuni specifice săvârșite într-o țară străină (art. 11);
- *Principiul cetățeniei* – Aplicarea Codului Penal al Republicii Slovenia cetățenilor Republicii Slovenia care au săvârșit o infracțiune în străinătate (art. 12);
- *Principiul realității* – Aplicarea Codului Penal al Republicii Slovenia cetățenilor străini care au săvârșit o infracțiune în străinătate (art. 13).

Conform *principiului teritorialității*, Codul penal al Republicii Slovenia se aplică oricărei persoane care săvârșește o infracțiune pe o navă sub pavilion național, indiferent de locația sa la momentul săvârșirii infracțiunii, precum și oricărei persoane care săvârșește o infracțiune pe o aeronavă civilă internă în zbor sau pe o aeronavă militară internă, indiferent de locația sa la momentul săvârșirii infracțiunii.

Principiul universalității în legea penală a Sloveniei presupune că Codul penal al Republicii Slovenia se aplică oricărei persoane care, într-o țară străină, săvârșește o infracțiune în conformitate cu articolul 243 din Codul penal sau orice altă infracțiune care, în conformitate cu acordul internațional, trebuie urmărită penal în toate statele semnatare, indiferent de locul în care a fost săvârșită și infracțiunile prevăzute la articolul 108 și articolele 348-360 din Codul penal al Sloveniei.

În conformitate cu principiul cetățeniei, Codul penal al Republicii Slovenia (mai departe – CP RS – *n.a.*) se aplică oricărui cetățean al Republicii Slovenia care săvârșește orice infracțiune în străinătate, altele decât cele specificate mai sus.

Principiul realității este proliferat în prevederile art.13 CP RS, conform căruia acest act normativ se aplică oricărui cetățean strain care a săvârșit, într-o țară străină, o infracțiune împotriva Republicii Slovenia sau oricare dintre cetățenii săi, dacă infracțiunile în cauză nu sunt acoperite de principiul universalității expus în art. 11 CP RS.

Codul Penal al Republicii Slovenia se aplică oricărui cetățean străin care, într-o țară străină, a săvârșit o infracțiune împotriva unei țări terțe sau a oricărui cetățean al acesteia dacă a fost reținut pe teritoriul Republicii Slovenia, dar nu a fost extrădat țării străine. În astfel de cazuri, instanța nu va aplica făptuitorului o pedeapsă mai aspră decât pedeapsa prevăzută de legea țării în care s-a săvârșit infracțiunea.

Germania

Codul penal al Republicii Federale Germania în versiunea din 1998 include norme detaliate privind aplicarea legii penale în spațiu. Acestea se conțin în **§ 3-7 și 9 care se expun asupra locului săvârșirii infracțiunii, faptelor săvârșite pe teritoriul și în afara teritoriului Republicii Federale Germania** [3; p. 895-899].

Potrivit prevederilor § 9 intitulat **Locul săvârșirii faptei**, fapta se consideră săvârșită în fiecare loc în care făptuitorul a acționat sau, în cazul omisiunii, ar fi trebuit să acționeze sau în care s-a produs rezultatul ca element constitutiv sau în care acesta ar fi trebuit să se producă conform reprezentării făptuitorului.

În cazul în care fapta este săvârșită de două sau mai multe persoane atunci participația se consideră săvârșită atât la locul săvârșirii faptei, cât și în fiecare loc în care participantul a acționat sau, în cazul omisiunii, ar fi trebuit să acționeze sau în care fapta urma să fie săvârșită conform reprezentării acestuia.

Dacă participantul a acționat pe teritoriul Republicii Federale Germania în cadrul unei fapte săvârșite în

străinătate, pentru participare se va aplica legea germană, chiar dacă fapta nu se pedepsește conform legii aplicabile la locul săvârșirii faptei.

Principiul teritorialității se regăsește în § 3 și § 4 care menționează că legea penală germană se aplică faptelor săvârșite pe teritoriul Republicii Federale Germania. Totodată, legea penală germană se aplică, independent de legea aplicabilă la locul săvârșirii faptei, faptelor săvârșite la bordul unei nave sau aeronave germane care are dreptul de a arbora drapelul federal sau simbolul apartenenței la statul Republica Federală Germania.

Aplicabilitatea legii penale asupra faptelor comise în străinătate este expusă în celelalte paragrafe (§ 5-7). Astfel, legea penală germană se aplică, independent de legea aplicabilă la locul săvârșirii faptei, următoarelor fapte săvârșite în străinătate:

2. înaltă trădare (§ 81-83);
3. punerea în pericol a statului de drept democratic:
 - a) în cazurile prevăzute la § 89, 90a alin. 1 și § 90b dacă făptuitorul este cetățean german și cu domiciliul în aria de aplicare teritorială al prezentei legi și b) în cazurile prevăzute la § 90 și 90a alin. 2;
4. trădarea de țară și punerea în pericol a securității externe (§ 94-100a);
5. fapte penale contra apărării țării:
 - a) în cazurile prevăzute la § 109 și 109e-109g și b) în cazurile prevăzute la § 109a, 109b și 109h dacă făptuitorul este german cu domiciliul în aria de aplicare teritorială a prezentei legi;
6. fapte penale contra libertății persoanei
 - a) în cazurile prevăzute la § 234a și 241a dacă fapta este îndreptată împotriva unei persoane care la data săvârșirii faptei este cetățean german și își are domiciliul sau reședința obișnuită în Republica Federală Germania;
 - b) în cazurile prevăzute la § 235 alin. 2 punctul 2 dacă fapta este îndreptată împotriva unei persoane care la data săvârșirii faptei își are domiciliul sau reședința obișnuită în Republica Federală Germania;
 - c) în cazurile prevăzute la § 237, dacă la data săvârșirii faptei făptuitorul este german sau fapta este îndreptată împotriva unei persoane care la data săvârșirii faptei își are domiciliul sau reședința obișnuită în Republica Federală Germania;
7. violarea secretului comercial sau industrial al unei întreprinderi sau companii care își are sediul în domeniul de aplicare teritorială a prezentei legi sau al unei companii cu sediul în străinătate care depinde de o companie care își are sediul în domeniul de aplicare teritorială a prezentei legi și formează cu aceasta un concern;
8. fapte penale contra libertății sexuale în cazurile prevăzute la § 174 alin. 1, 2 și 4, § 176-178 și § 182 dacă la data săvârșirii faptei făptuitorul este german;
9. fapte penale contra vieții:
 - a) în cazurile prevăzute la § 218 alin. 2 teza 2 punctul 1 și alin. 4 teza 1 dacă la data săvârșirii faptei făptuitorul este cetățean german și b) în celelalte cazuri prevăzute la § 218 dacă la data săvârșirii faptei făptuitorul este cetățean german și cu domiciliul pe teritoriul Republicii Federale Germania;
- 9a. fapte penale contra integrității corporale:
 - a) în cazurile prevăzute la § 226 alin. 1 punctul 1 coroborat cu alin. 2 dacă se ajunge la pierderea capacității de reproducere când la data săvârșirii faptei făptuitorul este cetățean german și b) în cazurile prevăzute la § 226a dacă la data săvârșirii faptei făptuitorul este cetățean german sau dacă fapta este îndreptată împotriva unei persoane care la data săvârșirii faptei își are domiciliul sau reședința obișnuită pe teritoriul Republicii Federale Germania;
10. mărturia mincinoasă, sperjurul și declarațiile false date pe propria răspundere (§ 153-156) în cadrul unei proceduri care se încadrează în domeniul de aplicare teritorială a prezentei legi, pendinte la o instanță sau la o altă entitate germană competentă să ia declarații sub jurământ sau declarații pe propria răspundere;
- 10a. înșelăciunea la pariuri sportive și manipularea competițiilor de sport profesionist (§ 265c și 265d), dacă fapta se referă la o competiție care are loc în Republica Federală Germania;
11. fapte penale contra mediului înconjurător în cazurile prevăzute la § 324, 326, 330 și 330a, săvârșite în zona economică exclusivă germană, în măsura în care convențiile de drept internațional din domeniul protecției mărilor permit sancționarea acestora ca fapte penale;

11a. fapte penale prevăzute la § 328 alin. 2 punctele 3 și 4, alin. 4 și 5, inclusiv coroborat cu § 330, dacă la data săvârșirii faptei făptuitorul este cetățean german;

12. fapte săvârșite de un funcționar public german sau de o persoană din serviciul public cu statut special în timpul unei deplasări în interes de serviciu sau în legătură cu serviciul;

13. fapte săvârșite de un cetățean străin în calitate de funcționar public sau de o persoană din serviciul public cu statut special;

14. fapte săvârșite de o persoană împotriva unui funcționar public sau a unei persoane din serviciul public cu statut special sau împotriva unui militar al Armatei Germane Bundeswehr în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu serviciul;

15. fapte penale prevăzute la § 331-337 dacă:

a) la data săvârșirii faptei făptuitorul este cetățean german;

b) la data săvârșirii faptei făptuitorul este funcționar public european și oficiul său își are sediul în Republica Federală Germania;

c) fapta este săvârșită împotriva unui funcționar public sau a unei persoane din serviciul public cu statut special sau împotriva unui militar al Armatei Germane Bundeswehr sau

d) fapta este săvârșită împotriva unui funcționar public european sau arbitru care la data săvârșirii faptei este cetățean german sau fapta este săvârșită de o persoană asimilată conform § 335a, care la data săvârșirii faptei este cetățean german;

16. darea și luarea de mită în legătură cu persoane mandatate (§ 108e), dacă:

a) la data săvârșirii faptei făptuitorul era membru al unui parlament german sau cetățean german sau

b) fapta este săvârșită împotriva unui membru al unui parlament german sau împotriva unei persoane care la data săvârșirii faptei era cetățean german;

17. traficul de organe sau țesuturi (§ 18 din Legea transplantului) dacă la data săvârșirii faptei făptuitorul era cetățean german (**§ 5. Fapte săvârșite în străinătate, cu legătură specială cu Republica Federală Germania**).

Legea penală germană se aplică, independent de legea aplicabilă la locul săvârșirii faptei, și următoarelor fapte săvârșite în străinătate: infracțiuni privind materialele nucleare, substanțele explozibile și radioactive în cazurile prevăzute la § 307 și 308 alin. 1-4, § 309 alin. 2 și § 310; infracțiuni contra traficului aerian și naval (§ 316c); traficul de persoane (§ 232); distribuția neautorizată de substanțe narcotice; distribuția de materiale pornografice în cazurile prevăzute la § 184a, 184b alin. 1 și 2 și § 184c alin. 1 și 2, fiecare și coroborat cu § 184d alin. 1 teza 1; contrafacerea de monedă și falsificarea de titluri de valoare (§ 146, 151 și 152), falsificarea de carduri de plată cu funcție de garanție și formulare de eurocecuri (§ 152b alin. 1-4), precum și punerea lor în circulație (§ 149, 151, 152 și 152b alin. 5); înșelăciunea în legătură cu subvențiile (§ 264); fapte care, în temeiul unui tratat interstatal semnat de Republica Federală Germania, sunt sancționate penal și atunci când sunt săvârșite în străinătate (**§ 6. Fapte săvârșite în străinătate contra valorilor ocrotite la nivel internațional**).

Legea penală germană se mai aplică faptelor săvârșite în străinătate împotriva unui cetățean german dacă și la locul săvârșirii faptei, fapta se pedepsește sau dacă locul săvârșirii faptei nu se supune niciunei jurisdicții penale. Legea penală germană se aplică altor fapte săvârșite în străinătate, dacă și la locul săvârșirii sale fapta se pedepsește sau dacă locul săvârșirii faptei nu se supune niciunei jurisdicții penale și dacă făptuitorul la data săvârșirii faptei era cetățean german sau a devenit după săvârșirea faptei sau, la data săvârșirii faptei era cetățean străin, este descoperit pe teritoriul Republicii Federale Germania și, deși Legea privind extrădarea ar permite extrădarea sa având în vedere tipul faptei, nu este extrădat ca urmare a faptului că nu se solicită în termen extrădarea sau cererea de extrădare este respinsă ori extrădarea nu poate fi efectuată (*§ 7. Aplicarea pentru fapte săvârșite în străinătate – alte cazuri*).

Georgia

Aplicarea legii penale în spațiu, în conformitate cu prevederile Codului penal al Georgiei (mai departe – CPG – *n.a.*) din 1999, are loc în baza prevederilor art.4 și art.5 din acest act normativ [4].

Principiul teritorialității este proclamat în art.4 CPG. În conformitate cu prevederile art. 4 CPG (Acțiunea

legii penale cu privire la infracțiunile săvârșite pe teritoriul Georgiei), „o persoană care a săvârșit o infracțiune pe teritoriul Georgiei răspunde penal în temeiul Codului penal al Georgiei” [4].

O precizare, în opinia noastră, valoroasă, care merită atenția și din partea legiuitorului nostru, se conține în prevederile din alin. (2) art. 4 CPG: conform căruia „o infracțiune este considerată a fi săvârșită pe teritoriul Georgiei dacă a început, a continuat, s-a consumat sau epuizat pe teritoriul Georgiei”. Luând în considerare că orice faptă infracțională nu este un act momentan, ci apare, se desfășoară și se încheie sau încetează în timp și în spațiu, o normă asemănătoare ar fi relevantă și pentru noi și ar putea fi recomandată *de lege ferenda* pentru legea penală a Republicii Moldova, fiind că sunt expres evidențiate etapele activității infracționale care, în mod firesc, pot avea loc în diferite arii geografice și spații teritoriale și, logic, în diferite perioade de timp.

De menționat că Codul penal al Georgiei se aplică și infracțiunilor comise pe platforma continentală și în Zona Economică Exclusivă a Georgiei.

Conform prevederilor din alin. (3) art. 4 CPG, „o persoană care a săvârșit o infracțiune pe sau împotriva unei nave autorizate să arboreze pavilionul național sau însemnele naționale ale Georgiei răspunde penal, conform prezentului cod, cu excepția cazului în care tratatele la care Georgia este parte nu prevăd altfel”. Formularea tehnico-juridică aplicată cuprinde cazul exteritorialității legii penale georgiene.

Cu toate acestea, legea penală a Georgiei prevede și situații de imunitate diplomatică. Așadar, în cazul în care reprezentanții diplomatici străini sau persoanele care beneficiază de imunitate diplomatică au comis o infracțiune pe teritoriul Georgiei, răspunderea lor penală va fi decisă în conformitate cu dreptul internațional.

Principiul personalității active este prevăzut la alin. (1) art. 5 CPG: *Răspunderea penală pentru infracțiunile săvârșite în străinătate*), conform căruia *cetățenii Georgiei și persoanele cu statut de apatrid în Georgia, care au săvârșit în străinătate o faptă infracțională prevăzută în Codul penal al Georgiei, care este considerată infracțiune conform legislației statului în care a fost săvârșită, răspund penal în temeiul Codului penal georgian*.

O soluție tehnico-juridică reușită, în opinia noastră, este și formularea întâlnită în alin. (2) art. 5 CPG (*Răspunderea penală pentru infracțiunile săvârșite în străinătate*), conform căreia: „Cetățenii Georgiei și persoanele cu statut de apatrid în Georgia care au săvârșit în străinătate o infracțiune prevăzută de prezentul cod, însă care nu este considerată infracțiune conform legislației statului în care a fost săvârșită, vor răspunde penal conform prezentului cod, cu condiția ca fapta este îndreptată contra intereselor Georgiei și constituie o infracțiune gravă sau deosebit de gravă sau dacă răspunderea penală pentru această infracțiune este prevăzută de tratatele la care Georgia este parte”. Această normă este consacrată, de fapt, **principiului personalității active când fapta comisă nu-și găsește corespondentul în legea penală a statului pe teritoriul căreia a fost săvârșită, însă cele comise perfect se încadrează în principiul realității sau principiul universalității**. Deci, se admite ca persoana să fie urmărită penal de statul georgian cu condiția întrunirii condițiilor necesare pentru aplicarea *principiului realității* (fapta este comisă în afara statului, de către cetățeni străini și împotriva securității statului și/ sau cetățenilor acestuia) sau pentru aplicarea *principiului universalității* (fapta constituie o încălcare a gravă a dreptului internațional și persoana urmează a fi trasă la răspundere penală și pedepsită oriunde s-ar afla).

Un procedeu analogic de comasare a principiilor aplicării legii penale în spațiu o găsim și în alin. (3) art. 4 CPG, conform căruia „Străinii și apatrizii care săvârșesc infracțiuni în străinătate răspund penal în temeiul prezentului cod, cu condiția ca fapta să constituie o infracțiune gravă sau infracțiune deosebit de gravă împotriva intereselor Georgiei sau dacă răspunderea penală pentru această infracțiune este prevăzută de tratatele la care Georgia este parte” [20]. Constatăm că sintagma „*împotriva intereselor Georgiei*” denotă condiția aplicării principiului realității, iar expresia „*prevăzută de tratatele la care Georgia este parte*” semnifică condiția aplicării principiului universalității.

Atenție aparte urmează a fi acordată normei juridico-penale prevăzute la alin. (4) art. 5 CPG, potrivit căreia cetățenii Georgiei și persoanele cu statut de apatrid în Georgia care au săvârșit în străinătate o faptă infracțională prevăzută de următoarele articole din Partea Specială a Codului penal georgian și care nu constituie infracțiuni în statul în care au fost comise, vor fi trase la răspundere penală conform prevederilor Codului penal georgian:

- art. 221 CPG (Coruperea comercială): *Promiterea, oferirea, transferul de bani, valori mobiliare, alte proprietăți și/sau alte avantaje necuvenite sau furnizarea de servicii de natură materială unei persoane care exercită atribuții manageriale, reprezentative sau alte atribuții speciale într-o întreprindere sau altă organizație sau care lucrează în această organizație, direct sau indirect, în favoarea acesteia sau a altei persoane, astfel încât să îndeplinească orice act sau să se abțină de la efectuarea oricărui act cu încălcarea îndatoririlor sale oficiale, în interesul mituitorului sau altei persoane;*

- alin. (1) art. 223/1 CPG (Apartenența la „comunitatea hoților”, „hoț în lege”): *Apartenența la „comunitatea hoților”;*

- alin. (2) art. 223/1 CPG (Apartenența la „comunitatea hoților”, „hoț în lege”): *Prezența unei persoane în postura de „hoț în lege”;*

- art. 223/2 CPG (Participarea la „întâlnirea hoților”): *Participarea la „întâlnirea hoților”;*

- alin. (1) art. 223/3 CPG (Sprijinirea activității „comunității hoților”): *Exprimat oral, în scris sau prin alte mijloace de exprimare, sprijinul public acordat pentru „comunitatea hoților” sau pentru un membru al „comunității hoților”/„hoț în lege”, dacă aceasta creează un pericol clar, iminent și substanțial al defășurării activității „comunității hoților”;*

- alin. (2) art. 223/3 CPG (Sprijinirea activității „comunității hoților”): *Orice faptă (cu excepția celei prevăzute în alin. (1) art. 223/3 CPG săvârșită de o persoană care cunoaște activitatea „comunității hoților” și care contribuie activ la activitatea „comunității hoților”;*

- alin. (3) art. 223/3 CPG (Sprijinirea activității „comunității hoților”): *O faptă prevăzută în acest articol, săvârșită folosind funcția oficială de serviciu. Cu toate acestea în anexa la art. 223/3 CPG se prexizează că „Nu constituie infracțiune în temeiul acestui articol transmiterea unui membru al unei „comunități de hoți” și/sau unui „hoț în lege” de profuse alimentare, haine sau obiecte permise de legislația Georgiei pentru fi transmise într-o instituție penitenciară, sau pentru a desfășura o acțiune necesară de moment pentru a salva viața unei persoane, precum și în scopul îndeplinirii sarcinilor/activităților profesionale (oficiale) prevăzute de legislația Georgiei” [4];*

- alin. (1) art. 223/4 CPG (Contactarea unui membru al „comunității hoților”/„hoț în lege” sau primirea unui beneficiu material sau avantaj material ca urmare a unui astfel de tratament): *Contactarea unui membru al „comunității hoților”/„hoț în lege” săvârșită de o persoană pentru a influența orice persoană sau pentru a influența luarea deciziilor oricăror persoane cu scopul de a efectua o „confruntare a hoților” sau de a obține pentru ei înșiși și /sau alte persoane beneficiu sau un alt avantaj material, indiferent dacă vreo acțiune a fost întreprinsă de un membru al „comunității hoților”/„hoț în lege” și/sau dacă a avut loc rezultatul dorit pentru persoana specificată;*

- alin. (2) art. 223/4 CPG (Contactarea unui membru al „comunității hoților”/„hoț în lege” sau primirea unui beneficiu material sau avantaj material ca urmare a unui astfel de tratament): *Primirea cu bună-știință de către un terț, ca urmare a punerii în aplicare a unui act prevăzut în alin. (1) art. 223/4 CPG, a unui beneficiu material sau a unui avantaj material;*

- alin. (3) art. 223/4 CPG (Contactarea unui membru al „comunității hoților”/„hoț în lege” sau primirea unui beneficiu material sau avantaj material ca urmare a unui astfel de tratament): *Fapta prevăzută la alin.(1) sau (2) care a condus la urmări grave;*

- alin. (1)-(3) art. 338 CPG (Luarea de mită): *Primirea sau solicitarea de către funcționari sau persoane echivalente acestora sub formă directă sau indirectă de bani, valori mobiliare, alte proprietăți, beneficii patrimoniale sau orice alt avantaj ilegal, precum și primirea de oferte sau promisiuni ale acestora în favoarea lor sau în favoarea altor persoane pentru punerea în aplicare sau abținerea de la îndeplinirea de către acești funcționari sau persoane echivalente cu aceștia a oricăror acțiuni în favoarea mituitorului sau a altei persoane, ori folosirea autorității lor oficiale pentru atingerea unor scopuri similare, precum și pentru exercitarea patronajului oficial al acestora în exercitarea atribuțiilor lor oficiale;*

- alin. (1)-(3) art. 339 CPG (Darea de mită): *Promiterea, oferirea sau furnizarea către funcționar sau persoană echivalentă acesteia sub formă directă sau indirectă de bani, valori mobiliare, alte proprietăți, beneficii patrimoniale sau orice alt avantaj ilegal în favoarea funcționarilor sau a altor persoane pentru efectuarea sau abținerea de la efectuarea oricăror acțiuni ale acestora în favoarea mituitorului sau a altei*

persoane sau pentru utilizarea de către acesta a autorității sale oficiale pentru a atinge obiective similare, precum și pentru exercitarea patronajului oficial în îndeplinirea atribuțiilor și atribuțiilor oficiale;

- alin. (1) art. 339/1 CPG (Trafic de influență): Promisiunea, oferirea sau darea către o persoană care pretinde sau dovedește că poate exercita o influență nejustificată asupra adoptării de către un funcționar sau o persoană echivalentă cu un funcționar a unei decizii, în formă directă sau indirectă, în favoarea sa sau în favoarea o altă persoană, bani, valori mobiliare, alte proprietăți, beneficii patrimoniale sau orice alt avantaj necuvenit, de către o persoană care acționează în interesul său sau în interesul altei persoane, indiferent dacă o astfel de influență a fost exercitată și/sau dacă rezultatul dorit al acestei influențe a fost obținut;

- alin. (1) art. 339/1 CPG (Trafic de influență): Solicitarea sau primirea de către o persoană care susține sau dovedește că poate avea o influență nejustificată asupra adoptării de către un funcționar sau o persoană echivalentă cu acesta a unei decizii în favoarea sa sau în favoarea altei persoane, de la o persoană care acționează în propriul interes sau interesele altor persoane, sub formă directă sau indirectă bani, valori mobiliare, alte proprietăți, beneficii patrimoniale sau orice alt avantaj ilegal, precum și promisiuni sau oferte ale acestora, indiferent dacă o astfel de influență a fost exercitată și/sau rezultatul dorit al unei astfel de influențe a fost obținut;

Cetățenii străini și apatrizii, care în numele Georgiei relizează în străinătate anumite sarcini publice și care au săvârșit în străinătate una din infracțiunile prevăzute la art. 221, 338, 339, 339/1 CPG vor răspunde penal în temeiul Codului penal al Georgiei (alin. 5 art. 5 CPG).

Concluzii

Aplicarea legii penale în spațiu presupune un algoritm specific care include: identificarea corectă a locului săvârșirii infracțiunii; identificarea corectă a făptuitorului; calificarea faptei infracționale în conformitate cu legea națională; stabilirea naturii faptei infracționale comise, verificând preventiv, dacă aceasta nu face parte din lista infracțiunilor internaționale sau cu caracter internațional care cad sub incidența principiului universalității, sau, după caz, infracțiuni contra siguranței statului sau cetățenilor acestui stat în sensul principiului realității; verificarea tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte; stabilirea dacă o autoritate judiciară străină s-a pronunțat deja asupra acestei fapte (respectarea principiului *ne bis in idem*).

În legislația penală a mai multor state străine din Europa este proclamată preeminența principiului teritorialității.

În mai multe legislații penale străine (Portugalia, Finlanda, Germania, Georgia), în Partea Generală a Codurilor penale se conține lista exhaustivă a infracțiunilor pentru care survine răspunderea penală conform legii naționale în baza principiului universalității sau, per ansamblu, în baza principiului realității. În majoritatea statelor această listă conține *infracțiuni internaționale* (infracțiuni contra păcii, contra umanității, infracțiuni de război), precum și *infracțiuni cu caracter internațional* (prevăzute de diferite Convenții internaționale pentru prevenirea și contracararea anumitor fapte ilicite recunoscute astfel la nivel internațional).

Cu toate acestea, reieșind din particularitățile faptelor infracționale și contextului teritorial și istoric post-sovietic specific, cu titlu de excepție, Georgia a instituit o listă întregă de fapte infracționale specifice art. 221 CPG (Coruperea comercială); art. 223/1 CPG (Apartenența la „comunitatea hoților”, „hoț în lege”); art. 223/2 CPG (Participarea la „întâlnirea hoților”); art. 223/3 CPG (Sprijinirea activității „comunității hoților”); art. 223/4 CPG (Contactarea unui membru al „comunității hoților”/„hoț în lege” sau primirea unui beneficiu material sau avantaj material ca urmare a unui astfel de tratament); alin. (1)-(3) art. 338 CPG (Luarea de mită); alin. (1)-(3) art. 339 CPG (Darea de mită); alin.(1) art. 339/1 CPG (Trafic de influență).

În majoritatea statelor principiul personalității active este reglementat separat de principiul personalității pasive.

În unele state noțiunea de „cetățean” se interpretează în mod extins, fiind incluse și alte categorii de persoane. Spre exemplu, în Finlanda, următoarele persoane sunt echivalate cu un cetățean finlandez:

o persoană care avea reședința permanentă în Finlanda la momentul săvârșirii infracțiunii sau are reședința permanentă în Finlanda la începutul procedurii, și o persoană care a fost reținută în Finlanda și care la începutul procedurii judiciare este cetățean al Danemarcei, Islandei, Norvegiei sau Suediei sau la acel moment are reședința permanentă într-una dintre acele țări.

Unii legiuitori prevăd expres regulile de aplicare a legii penale în spațiu în cazul faptelor infracționale neconsumate (la etapa pregătirii și tentativei) și în cazul activității infracționale comise în serie. Spre exemplu, prevederile din alin. (2) art. 4 din Codul penal georgian. O normă asemănătoare ar fi relevantă și binevenită pentru noi și ar putea fi recomandată *de lege ferenda* pentru legea penală a Republicii Moldova, fiindcă sunt expres evidențiate etapele activității infracționale care, în mod firesc, pot avea loc în diferite arii geografice și spații teritoriale și, logic, în diferite perioade de timp.

La fel, legile penale ale unor state prevăd un regim special de aplicare a legii penale în spațiu în cazul participației penale (Portugalia; Franța; Republica Cehă; Georgia), fapt care ar putea fi implementat de *lege ferenda* în Republica Moldova.

Referințe:

1. *Codul penal al Republicii Ceha*. În: *CODEX PENAL. Codurile penale ale statelor membre ale Uniunii Europene*. Volumul I. Coordonator Tudorel TOADER. București: C.H.Beck, 2018. 1076 p. ISBN 978-606-18-0820-5
2. *Codul penal al Republicii Slovenia*. În: *CODEX PENAL. Codurile penale ale statelor membre ale Uniunii Europene*. Volumul V. Coordonator Tudorel TOADER. București: C.H.Beck, 2018. 995 p. ISBN 978-606-18-0824-3
3. *Codul penal al Republicii Federale Germania*. În: *CODEX PENAL. Codurile penale ale statelor membre ale Uniunii Europene*. Volumul II. Coordonator Tudorel TOADER. București: C.H.Beck, 2018. 1095 p. ISBN 978-606-18-0821-2
4. *Уголовный кодекс Грузии. Контрольный текст по состоянию на 18.04.2023. N 4137*. Disponibil: <https://matsne.gov.ge/en/document/view/16426?publication=235> [Accesat: 18.07.2024]

Date despre autor:

Mariana GRAMA, doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova.

ORCID: 0000-0002-2633-5381

E-mail: mariana.grama@usm.md

Prezentat la 29.08.2024